

EUROPAPARLAMENTET

1999

2004

Plenarhandling

SLUTLIG VERSION
A5-0183/2002

24 maj 2002

BETÄNKANDE

om universitet och högre utbildning i ett europeiskt område för kunskap
(2001/2174(INI))

Utskottet för kultur, ungdomsfrågor, utbildning, medier och idrott

Föredragande: Cristina Gutiérrez Cortines

INNEHÅLL

	Sida
PROTOKOLLSIDA	4
FÖRSLAG TILL RESOLUTION.....	5
MOTIVERING	12

PROTOKOLLSIDA

Vid plenarsammanträdet den 15 november 2001 tillkännagav talmannen att utskottet för kultur, ungdomsfrågor, utbildning, medier och idrott i enlighet med artikel 163 i arbetsordningen hade beviljats tillstånd att utarbeta ett initiativbetänkande om universitet och högre utbildning i ett europeiskt område för kunskap.

Vid utskottssammanträdet den 18 september 2001 hade utskottet för kultur, ungdomsfrågor, utbildning, medier och idrott utsett Cristina Gutiérrez Cortines till föredragande.

Vid utskottssammanträdena den 20 november 2001, 18 april och 23 maj 2002 behandlade utskottet förslaget till betänkande.

Vid det sistnämnda sammanträdet godkände utskottet enhälligt förslaget till resolution.

Följande var närvarande vid omröstningen: Vasco Graça Moura (ordförande för sammanträdet), Cristina Gutiérrez Cortines (föredragande), Alexandros Alavanos, Pedro Aparicio Sánchez, Juan José Bayona de Perogordo (suppleant för Francis Decourrière), Christopher J.P. Beazley, Janelly Fourtou (suppleant för Marielle de Sarnez), Marie-Hélène Gillig (suppleant för José María Mendiluce Pereiro), Lissy Gröner, Ruth Hieronymi, Ulpu Iivari, Renzo Imbeni, Lucio Manisco, Maria Martens, Antonio Mussa, Gérard Onesta, Barbara O'Toole, Doris Pack, Christa Prets, Gianni Vattimo, Sabine Zissener och Myrsini Zorba (suppleant för Giorgio Ruffolo).

Betänkandet ingavs den 24 maj 2002.

Fristen för att inge ändringsförslag till detta betänkande kommer att anges i förslaget till föredragningslista för den sammanträdesperiod vid vilken betänkandet skall behandlas.

FÖRSLAG TILL RESOLUTION

Europaparlamentets resolution om universitet och högre utbildning i ett europeiskt område för kunskap (2001/2174(INI))

Europaparlamentet utfärdar denna resolution

- med beaktande av artikel 149 i EG-fördraget,
- med beaktande av Europarådets europeiska konvention av den 11 december 1953 (ETS nr 15) rörande likvärdighet av betyg för tillträde till universitet,
- med beaktande av Europarådets europeiska konvention av den 14 december 1959 (ETS nr 32) rörande erkännande av universitetsexamina för tillträde till fortsatta akademiska studier,
- med beaktande av Europarådets europeiska konvention av den 6 november 1990 (ETS nr 138) om allmän likvärdighet av studieperioder inom högskolan,
- med beaktande av Europarådets europeiska konvention av den 11 april 1997 (ETS nr 165) om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen,
- med beaktande av Europarådets rekommendation nr R (98) 3 av den 17 mars 1998 om tillgång till högre utbildning,
- med beaktande av Europarådets rekommendation nr R (2000) 8 av den 30 mars 2000 om universitetens forskningsuppdrag,
- med beaktande av Europaparlamentets och rådets rekommendation 2001/613/EG av den 10 juli 2001 om rörlighet inom gemenskapen för studerande, personer som genomgår yrkesinriktad utbildning, volontärer, lärare och utbildare,
- med beaktande av de europeiska universitetens Magna Charta, antagen i Bologna den 18 september 1988,
- med beaktande av Sorbonnedeklarationen av den 25 maj 1998 och Bolognadeklarationen av den 19 juni 1999,
- med beaktande av gemenskapsinstitutionernas konvent om högre utbildning i Salamanca den 29–30 mars 2001 och den kommuniké som antogs vid utbildningsministermötet i Prag den 19 maj 2001,
- med beaktande av sin resolution av den 15 maj 2001 om kommissionens rapport om genomförandet av vitboken "Lära och lära ut - på väg mot kunskapssamhället"¹,
- med beaktande av sin resolution av den 23 oktober 2001 om kommissionens memorandum om livslångt lärande²,

¹ Ännu ej offentliggjord i EGT.

² Ännu ej offentliggjord i EGT.

- med beaktande av sin resolution av den 6 februari 2002 om kommissionens meddelande om ett utkast till detaljerad arbetsplan för att följa upp rapporten om utbildningssystemens konkreta framtidsmål¹,
 - med beaktande av sin resolution av den 19 februari 2002 om kommissionens meddelande om utökat samarbete med tredje land inom högre utbildning²,
 - med beaktande av slutsatserna från Europeiska rådets möten i Lissabon den 23-24 mars 2000 och i Stockholm den 23-24 mars 2001,
 - med beaktande av rådets (utbildning) slutsatser av den 12 februari 2001³, 28 maj 2001⁴, 13 juli 2001⁵ och 14 februari 2002⁶,
 - med beaktande av resultaten från Europaparlamentets offentliga utfrågning den 20 februari 2002 om universitet och högre utbildning i medlemsstaterna och tredje land,
 - med beaktande av slutsatserna från Europeiska rådets möte i Barcelona den 15-16 mars 2002,
 - med beaktande av artikel 163 i arbetsordningen,
 - med beaktande av betänkandet från utskottet för kultur, ungdomsfrågor, utbildning, medier och idrott (A5-0183/2002), och av följande skäl:
- A. Universitetens frihet och självständighet bör även fortsättningsvis vara grundläggande beståndsdelar i det europeiska samhället och i gemenskapens lagstiftning.
 - B. För att uppnå utveckling och tillväxt i Europa är det nödvändigt att lägga grunden för ett vitalt och dynamiskt europeiskt område för högre utbildning som kan bli en drivkraft till förnyelse och ständig utveckling.
 - C. Europaparlamentet anser att universitetens uppgift är att främja kritiskt tänkande och forskning, och att framhålla vikten av iakttagelseförmåga, vanlig logik, nyfikenhet, intresse för den fysiska och sociala värld som omger oss och experimentlusta.
 - D. Av sociala skäl och mot bakgrund av principen om lika möjligheter för alla är det medlemsstaternas plikt och skyldighet att stödja utvecklingen av statliga universitet.
 - E. Det är mycket viktigt att Europeiska unionen och medlemsstaterna tillhandahåller de verktyg som universitet och högskolor behöver.
 - F. Studenters, lärares och forskares rörlighet berikar kunskaperna och främjar förnyelse och nya kulturella och sociala upptäckter.
 - G. Den fria rörligheten kan inte betraktas som fullt genomförd och effektiv utan ett verkligt

¹ Ännu ej offentliggjord i EGT.

² Ännu ej offentliggjord i EGT.

³ Pressmeddelande nr 5927/01.

⁴ Pressmeddelande nr 8536/01.

⁵ EGT C 204, 20.7.2001, s. 6.

⁶ EGT C 58, 5.3.2002, s. 1-11.

erkännande av examensbevis, och den kan inte heller förverkligas fullständigt utan de ekonomiska åtaganden som krävs.

1. För att skapa ett europeiskt område för högre utbildning krävs ett starkare stöd från EU till universiteten, och Europaparlamentet betonar att respekten för subsidiaritetsprincipen är helt förenlig med detta stöd.
2. Europaparlamentet anser att EU måste investera mera i utbildning, eftersom kunskap är nyckeln till konkurrenskraft och ekonomisk och social utveckling i Europa.
3. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att ta större hänsyn till universiteten i sina program och i sin politik och kräver att dessa får ett större utrymme vid genomförandet av gemenskapens regelverk.
4. Europaparlamentet önskar att universitetens rektorer, lärare och forskare aktivt skall engagera sig i uppbyggnaden av ett europeiskt område för högre utbildning, och att de skall spela en fullvärdig roll för att förstärka den intellektuella, kulturella, sociala, vetenskapliga och tekniska dimensionen i den europeiska integrationen.
5. Bolognaprocessen bör påskyndas och förstärkas, i syfte att göra universiteten mera likvärdiga och enhetliga, men Europaparlamentet anser att de olika universitetens specifika karaktär och de olika vetenskapsgrenarnas skilda pedagogiska principer skall bibehållas.
6. Europaparlamentet betonar att modellerna och kriterierna för akademisk konvergens, utvärdering av projekt och av de europeiska och nationella utbildningsprogrammets kursplaner bör vara flexibla och anpassas till mångfalden på utbildnings- och forskningsområdet.

Utvärdering av kvalitet

7. Europaparlamentet anser att man måste främja utveckling av kvalitet och satsningar genom en extern och öppen utvärdering som är tillgänglig för medborgarna och gör det möjligt för dem att fatta beslut. Kommissionen rekommenderas att vid sin bedömning av de olika nationella universitetssystemens kvalitet låta en avgörande faktor vara tillgången till studielån och stipendier, bidrag till mindre bemedlade, universitetsbostäder och särskild studenthälsovård. Europaparlamentet vill se ökade insatser från unionens sida för att jämna ut tillgången till dessa faciliteter oberoende av de olika nationella förhållandena, så ett gemensamma europeiska kriterier skapas.

Rörlighet och erkännande av examensbevis

8. Medlemsstaterna och universiteten uppmanas att vidta åtgärder för att övervinna de juridiska och administrativa hinder som försvårar rörligheten, och att införa snabba och flexibla system för handläggning och erkännande av studier och examensbevis, inklusive sådana som inte förekommer i det enskilda landet. Europaparlamentet rekommenderar även att tjänstemännens, lärarkårens och forskarnas tjänsteföreskrifter görs flexibla i syfte att underlätta för personer med annan utbildning och experter att få tillträde till tjänsterna.

9. Europaparlamentet uppmanar medlemsstaterna och universiteten att understryka vikten av att studera moderna främmande språk på universitetsnivå, och att även underlätta för studerande som bedriver andra typer av studier att studera språk. Färdigheter i mer än ett språk skulle främja rörligheten inom EU, vilket i sin tur skulle skapa bättre förutsättningar för en europeisk integration.
10. Europaparlamentet föreslår även att universiteten och högskolorna i sina stadgar underlättar tillträde för lärare och studenter från andra länder, och att de därvid även beaktar de erfarenheter dessa förvärvat vid andra lärosäten.

Nätverk och gemensamma funktioner

11. Europaparlamentet betonar att det är nödvändigt att skapa nätverk och gemensamma offentliga funktioner på EU-nivå i syfte att underlätta tillgången till vetenskaplig, teknisk och bibliografisk information, som mot bakgrund av sin karaktär bör förvaltas gemensamt.

Europeisk masterexamen

12. Europaparlamentet stöder kommissionens förslag om att i samarbete med alla universitet i Europeiska unionens medlemsstater fastställa gemensamma studieplaner och examina eller en europeisk masterexamen.
13. Europaparlamentet uppmanar de behöriga myndigheterna att främja praktisk tillämpning av kunskaperna (till exempel genom praktiktjänstgöring) under universitets- och högskoleutbildningen.

Universitet och idrott

14. Idrottsverksamheten inom universiteten bör ökas och främjas, och Europaparlamentet anser även att man bör uppmuntra universitetslag att delta i mästerskap av regional, nationell och internationell karaktär.

Studerande

15. Europaparlamentet uppmärksammar stipendieansvariga myndigheter på behovet av att öka studiemedelsbeloppen, även för forskarutbildning, och främst för dem som önskar studera i utlandet. Europaparlamentet föreslår dessutom att åtminstone stipendierna för forskarutbildning skall tilldelas efter meriter, utan hänsyn till familjens inkomst.

Forskning och forskarstudier

16. Europaparlamentet uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att öka finansieringen och förstärka strategierna för samordning mellan universiteten när det gäller forskarstudier, och att främja utbildning på doktorandnivå samt högre forskarutbildning, för att skapa den kritiska massa som behövs och som utgör grunden för det framtida europeiska området för forskning.
17. Europaparlamentet uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att planera för ett partnerskap såväl med offentliga och privata företag som lokala myndigheter för att förbättra finansieringen av doktorandstudier och studier efter doktorsexamen.
18. Europaparlamentet rekommenderar att forskningsinstitutioner knutna till universitet skall utvecklas, och att transeuropeiska nät skall upprättas mellan dessa forskningscentra och högskolorna. Parlamentet betonar särskilt att ett europeiskt forskningsnät finansierat av allmänna medel skall användas för att begränsa de skador som orsakas av de höga patentkostnaderna för läkemedel, jordbruksprodukter och andra högteknologiska produkter såväl i EU:s medlemsstater som i många tredje länder.
19. Europaparlamentet anser att universitet och högskolor bör engagera sig mer i den aktuella samhällsdebatten och i större utsträckning bli ett forum för diskussion om de stora vetenskapliga frågorna som påverkar mänsklighetens framtid, som utvecklingen av biotekniken.
20. Europaparlamentet föreslår medlemsstaterna och universiteten att de inom ramen för sin beslutanderätt skall verka för att forskarkarriären skall få samma status som lärarkarriären.

Livslångt lärande

21. Europaparlamentet uppmanar kommissionen, medlemsstaterna och de sociala aktörerna att i universitetens och högskolornas utbildningsprogram för livslångt lärande införliva uppdatering av kunskaper och ”överföring” av teknologi. De uppmanas även att prioritera särskilda universitetsprogram i syfte att uppdatera yrkeskunskaperna hos personer som i förtid slagits ut från arbetsmarknaden på grund av den tekniska utvecklingen eller av andra konjunkturberoende orsaker.

Universitet och samhälle

22. Europaparlamentet anser att man måste utveckla strategier och stimulansåtgärder för att öka universitetens och forskningscentrens medverkan i regionala, nationella och europeiska frågor, så att deras roll som dynamisk kraft i det ekonomiska och sociala systemet ökar.

Privata universitet

23. Europaparlamentet anser att privata universitet och högskolor utgör en del av det europeiska utbildningssystemet och bidrar till dess utveckling. Förvaltningen av dessa utbildningscentra bör emellertid vara öppen, och de bör genomföra utvärderingar av

undervisningens kvalitet och av de studerandes resultat.

Konstnärlig utbildning

24. Europaparlamentet anser att en flexibel modell för högre utbildning bör skapas, som på universitetsnivå kan ta hand om den konstnärliga utbildningen, med kurser som huvudsakligen baseras på praktik, yrkesutövande och meriter.

Grönbok

25. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att, med hänsyn till universitetens och medlemsstaternas självständighet, liksom till vissa institutioners och studiers särdrag, föreslå utarbetandet av en grönbok om upprättandet av ett europeiskt område för högre utbildning, där man efter studier av förhållandena och diskussioner med deltagande av samtliga sektorer skall:
- analysera frågan om de europeiska universiteten, deras funktion och den typ av undervisning de meddelar,
 - studera vilken ställning och vilka arbetsvillkor lärarna, forskarna, den administrativa personalen och de studerande har,
 - bilda en expertkommitté som skall undersöka och omarbota universitetens roll i kunskaps- och forskningssystemet enligt kriterier som överensstämmer med riktlinjerna i förslaget,
 - fastställa vilka gemensamma program och offentliga tjänster universiteten behöver i sin egenskap av centra för undervisning och forskning, och vars inrättande skulle underlätta för dem att bedriva sin verksamhet,
 - föreslå att universiteten deltar mera aktivt i spridandet av gemenskapens regelverk och i förnyandet av kunskaperna och införlivandet av dem i produktionssystemet.

De europeiska universitetens huvudsäte

26. Europaparlamentet uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att främja inrättandet av ett europeiska universitetens huvudsäte, vars funktion huvudsakligen skulle bestå i att:
- fungera som träffpunkt, sammanträdeslokal och plats för utbyte av erfarenheter där gemensamma projekt kan främjas,
 - förmedla och utbyta information om gemensamma program, olika slags undervisning, genomförande av system för utvärdering av kvalitet och resultat samt forskarutbildning,
 - främja universitetens närvaro inom EU:s politik och institutioner,
 - informera de studerande och de medborgare som vill läsa vid de europeiska universiteten om studiemöjligheter, utbud, erkännande av examensbevis, etc.
 - främja universitetens anpassning och konkurrenskraft såväl på europeisk som internationell nivå.
 - främja utvärderingar i enlighet med förslagen i detta betänkande.

Vid detta center skulle bland andra kommissionen, medlemsstaterna, Europaparlamentet, den europeiska universitetsorganisationen European University Association (EUA) och europeiska organisationer för studerande och forskare vara representerade.

27. Europaparlamentet uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att stödja inrättandet av ett Europeiskt kulturuniversitet, där verksamheten skall inriktas på konst, litteratur, filosofi och kommunikationsvetenskap, i syfte att bidra till inrättandet av ett europeiskt område för forskning i dessa ämnen och tillgodose behovet av en interkulturell dialog med världens övriga regioner.

Finansiering

28. Europaparlamentet betonar att medlemsstaterna och de regioner som har behöriga myndigheter när det gäller högre undervisning bör se till att de statliga universiteten förfogar över nödvändiga medel för att kvaliteten på deras undervisning och forskning skall garanteras. Universiteten bör, liksom övriga statliga institutioner, ha en öppen förvaltning och informera om sitt arbete och sina resultat.

Universitetsutbildning på distans och massmedia

29. Europaparlamentet anser att akademiska studier och resultaten av den forskning som genomförs inom universiteten bör uppmärksammas mera i massmedia.
30. Universitetsutbildning på distans bör främjas, och Europaparlamentet rekommenderar användning av ny teknik för att genomföra utbildning som leder fram till examensbevis, och för att inom ramarna för gällande bestämmelser och förfaranden underlätta lärares, missgynnade grupper, funktionshindrade personers och kvinnors tillgång till och förnyelse av kunskaper.
31. Europaparlamentet uppdrar åt talmannen att översända denna resolution till rådet och kommissionen.

MOTIVERING

1. Inledning

Syftet med detta initiativbetänkande, som är Europaparlamentets första dokument om universitetet som institution, är att fastställa riktlinjer och bereda väg för en politik för ett tydligt uttalat stöd till universiteten som centrum för utbildning av yrkesmänniskor och forskare. Parlamentet rekommenderar följaktligen alla berörda organ att intensifiera det arbete de hittills har genomfört och uppmuntrar dem att snarast utveckla ett fast och effektivt samarbete som gör det möjligt att befästa det europeiska området för högre utbildning och gå djupare in på de möjligheter som erbjuds inom den nuvarande rättsliga ramen, vilken inte alltid utnyttjas väl eftersom den ses som en begränsning i stället för en möjlighet.

2. Universiteten som grundval för Europa

Alltsedan antiken har universiteten spelat den viktigaste rollen när det gäller att definiera de grundläggande värdena för vår kultur och vår tekniska och politiska utveckling, vilket har gett upphov till *de grundvalar som Europa har byggts upp på, där förnuft och dialog, utformning av etiska och politiska principer, fulländning av naturrätten och rätt till politisk åsiktsfrihet, utveckling av vetenskap och teknik, läran om praktisk tillämpning av medicin, ingenjörsvetenskap, samhällsvetenskaper och humaniora är förhärskande.*

Universiteten har i sina lärosalar århundrade efter århundrade byggt upp en *filosofisk och vetenskaplig grundval, de har främjat experimentella vetenskaper och en kritisk anda* och har utgjort en garanti för demokratiska åsikter under kristider. Genom att fördjupa våra kunskaper har universiteten dessutom bidragit till att vi har kunnat övervinna de mörka kapitlen i historien.

De europeiska universiteten har haft förmåga att anpassa sig och bemöta de sociala förändringarna och vår tids nya krav på social välfärd, genom att underlätta alla medborgares tillträde till universitetet.

Universitetets traditionella roll som centrum för vetenskaplig utveckling har dock börjat ifrågasättas i Europa, eftersom en stor del av den ledande forskningen genomförs utanför universitetets ram, och eftersom den högre utbildningen av massorna har skapat stark koncentration på undervisningen, vilket ibland lett till sänkt kvalitet och konkurrenskraft.

Många universitet och regeringar vill dock bemöta samhällets krav på akademiska examina och den ökade tillströmningen av studenter, vilket har lett till bristfällig kapacitet och begränsade resurser för forskning och forskarutbildning.

Nu när ”kunskapssamhället”¹ är en prioritering för Europeiska unionen är det nödvändigt att se till att den politik som tillämpas är sammanhängande och effektiv. Det är nödvändigt att *kontrollera att de europeiska organen definierar och utformar kombinerade och lämpliga strategier för att ge drivkraft åt universiteten som centrum för förnyelse av teknik, kunskap och kultur* i en värld som grundas på intellektuell och vetenskaplig kompetens.

¹ Europeiska rådet i Lissabon (23–24 mars 2000).

De europeiska universitetens jämförande statistik på forskningsområdet visar att universitetens ledarskapskapacitet, bidrag till vetenskapen och förmåga till förnyelse har minskat. I detta sammanhang och med tanke på att systemet svarar långsamt på incitament, är det angeläget att uppmuntra tekniska och vetenskapliga debatter, att utbilda ungdomar och återupprätta den ledande ställning inom vetenskapen som Europa alltid innehaft.

3. Europeisk universitetspolitik: sektoriella åtgärder, projekt, konvergensprojekt och initiativ för rörlighet

Europeiska unionen har genomfört olika initiativ i syfte att skapa större enhetlighet och främja förbindelser mellan universitet, lärare och studenter och ett ökat erfarenhetsutbyte mellan universiteten.

Programmet Sokrates/Erasmus har visat sig vara ett av de bästa instrument som kommissionen och medlemsstaterna har till sitt förfogande för att främja studenter och lärares rörlighet, gemensamt utarbeta kurser, planera intensivkurser och delta i inrättande av tematiska nätverk.

I detta sammanhang är det värt att betona de framgångar som nåtts när det gäller rörlighet bland studenter (86 000 Erasmusstudenter läsåret 1997/98, det vill säga 1 procent av det totala antalet inskrivna studenter i högre utbildning och 97 041 studenter läsåret 1999/2000 inom EU/EES) och bland lärare (7 000 lärare läsåret 1998/99 och 9 837 läsåret 1999/2000 inom EU/EES).

Sokratesprogrammet ger dessutom möjligheter att genomföra särskilda åtgärder som är av stor vikt för att nå konvergens, som till exempel:

- Det europeiska systemet för poängöverföring (ECTS, European Credit Transfer System). Detta system för tillgodoräknande och överföring av poäng som används av över 5 000 fakulteter och institutioner underlättar ekvivalering av studieperioder i utlandet (men inte av examina) för Erasmusstudenter.
- Pilotprojektet "*Tuning Educational Structures in Europe*" (harmonisering av utbildningsstrukturerna i Europa) i vilket cirka 70 europeiska universitet deltar, har som syfte att fastställa en metod som möjliggör en vidare europeisk harmonisering av utbildningsstrukturerna inom fem konkreta ämnesområden (matematik, geologi, företagsekonomi, historia och pedagogik). Det mottagande som projektet har fått och det faktum att man snabbt nått överenskommelser, tyder på att man med beslutsamt stöd från rådet och kommissionen snabbt och problemfritt kommer att kunna nå konvergens inom många kunskapsgränar.
- Nätverket *ENQA* (*European Network for Quality Assurance in Higher Education*). Detta europeiska nätverk skapades i linje med rådets rekommendation om europeiskt samarbete om kvalitetssäkring i den högre utbildningen¹ och målen från Bolognaprocessen. Målen för nätverket är informationsspridning samt utbyte av erfarenheter, god praxis, bedömningssystem och kvalitetssäkring mellan berörda parter: offentliga myndigheter, institutioner för högre utbildning och organ för kvalitetsbedömning.

¹ Rådets rekommendation 98/561/EG av den 24 september 1998.

Trots de genomförda ansträngningarna står det emellertid klart att det ömsesidiga erkännandet av examensbevis är mycket lågt, att rörligheten för Erasmusstudenter endast berör 1 procent av den andel av befolkningen som studerar, och att det europeiska området för högre utbildning förblir en dröm.

Man har inte lyckats komma till rätta med universitetens tendens att vilja behålla universitetsmodeller som begränsas av ett oberoende som försvårar utbyten, bromsar rörligheten och där inskränkt tänkande ofta belönas. I det här sammanhanget fungerar det administrativa maskineriet och lärar- och forskarutbildningar som avskräckande hinder för dem som vill skapa sig en öppen framtid som vägleds av samarbete i ett Europa utan gränser.

4. Bolognaprocessen: konvergensförslag och behovet av ett flexibelt system

De gemenskapsprogram som direkt eller indirekt berör universiteten (Sokrates, Erasmus, Leonardo osv.) sammanfaller i de flesta fall med de handlingslinjer som stakas ut i *"Bolognaprocessen"* som grundas på *"Bolognadeklarationen"* från 1999, och vars slutmål är skapandet av ett "europeiskt område för högre utbildning". I denna mellanstatliga process, i vilken 32 europeiska länder deltar och där European University Association (EUA), den europeiska studentorganisationen ESIB (National Unions of Students in Europe) och Europarådet deltar som observatörer, har Europeiska kommissionen status som fullvärdig medlem i uppföljningsgruppen.

Med hjälp av denna process har man kunnat systematisera de initiativ som universitet och andra berörda organ har genomfört sedan *"Magna Charta"* från 1988 i ett övergripande projekt, med stöd av handlingslinjer om jämförbara och förståeliga akademiska examina, poängsystem, rörlighet, kvalitet osv.

Parallellt med detta har många universitet och medlemsstater gjort ansträngningar för att närma sin lagstiftning om högre utbildning till de grundläggande målen från Bologna. Den planerade utvecklingstakten har dock bromsats av svårigheter med att harmonisera systemet för akademiska examina i syfte att införa ECTS-systemet, reservationer mot erkännande av examensbevis och ett svalt mottagande av systemen för extern och öppen bedömning.

Vissa bedömningar av Bolognaprocessen som framkom under den offentliga utfrågning om universiteten som Europaparlamentet anordnade i februari 2002, samt de åsikter som framfördes under arbetssessionerna vid toppmötet i Prag i maj 2001, har gett avslöjande resultat.

Vissa sektorer har gett uttryck för misstänksamhet inför de harmoniseringsinitiativ som anses alltför inskränkande och begränsande för universitetens oberoende. Denna generella rädsla har inget samband med den grad av oberoende som universiteten har rätt till, utan beror på att dessa sektorer vidhåller en defensiv ståndpunkt inför krav utifrån. Detta försätter dem som inte vill medverka i förändringarna i en svår situation.

Man har även noterat en mycket mer berättigad rädsla inför byråkratisk likriktning och införande av gemensamma kriterier som endast grundas på utformning av examensbevis och av läroplaner eller erkännande av poäng. Det är nödvändigt att utvärdera dessa bedömningar, eftersom konvergensbehovet varken får minska mångfalden eller begränsa utvecklingen av enskilda akademiska och vetenskapliga modeller.

För att komma till rätta med dessa svårigheter föreslår föredraganden att man skall fortsätta att ge ett bestämt stöd till Bolognaprocessen, men att man även gör systemet mer flexibelt i syfte att lämna utrymme för den mångfald som finns inom systemet för europeiska akademiska examina. Harmoniseringen måste också kunna omfatta olika vetenskapliga grenar (medicin, samhällsvetenskap, juridik, ingenjörsvetenskap, konstindustri, osv.) som har olika metoder och logik och tillgodoser olika behov.

Om mångfalden skall kunna betraktas som en europeisk rikedom måste vi skapa system som inbegriper många parter och där utrymme ges åt det mervärde som systemens särdrag medför. På så sätt kan universitetens oberoende och de särskilda behoven för olika akademiska examina samt forskar- och lärarutbildningar utvecklas i sin egen takt inom ramen för ett öppet och fritt system.

I detta sammanhang är det nödvändigt att betona att de statliga och de privata universiteten måste kunna samexistera. Statliga och privata universitet har samexisterat under den europeiska utbildningshistorien och för närvarande kan de anses komplettera varandra, eftersom den privata utbildningen kan öppna nya vägar och vinna inträde i sektorer som inte alltid är tillgängliga för de universitet som är underställda det statliga systemet. Oberoende av vad som händer kommer parlamentet alltid att försvara universitetens pedagogiska oberoende.

5. Sammanfattning

Om vi vill att de europeiska universiteten skall vara konkurrenskraftiga och bemöta de begynnande behov som "kunskapens Europa" medför, är det nödvändigt att lägga grunden för ett europeiskt område för högre utbildning genom en *institutionell politik*.

Beroende på lagstiftningsbefogenheter har universiteten hittills förpassats till ett sekundärt plan. Man har genomfört politik och sektoriella program i syfte att hjälpa lärarna i deras arbete, främja forskning och rörlighet för forskare. Europa måste dock betrakta universiteten som statliga institutioner.

Syftet med detta betänkande är att betona behovet av att utarbeta en grönbok om ett europeiskt område för högre utbildning, inom ramen för denna institutionella politik. I denna grönbok bör man undersöka och studera universitetens nuvarande ställning som statliga institutioner i medborgarnas tjänst, på ett övergripande plan.

Med hjälp av en sådan grönbok blir det möjligt att mer effektivt anpassa statliga stöd eller bidrag (regionala, nationella och europeiska) till universitetens behov. En grönbok skulle även underlätta processen att skapa ett europeiskt område för högre utbildning.

Samtidigt vill föredraganden peka på behovet av en ökad samordning mellan universiteten så att de kan förfoga över och utbyta information om gemensamma program och projekt, undervisningsmetoder, införande av bedömningssystem för kvalitet och uppnådda resultat samt forskarutbildning. En lämplig samarbetsram för att genomföra denna uppgift skulle kunna vara en struktur som ett "europeiska universitetens huvudsäte".